

פתיחה למסכת כתובות

הרב זלמן ברוך מלמד שליט"א - ראש הישיבה

מסכת כתובות נושאת את התוכן הגדול של החיים השלמים של האדם, בתוך חיים שלמים אלו נמצאים הברכה, התורה, והשלום. כאשר עוסקים בכל פרטי ענייני המסכת הזאת העוסקים בתחום היחסים שבין איש לאשתו, ואף שוקעים בפרטיהם, מוכרחים תמיד לזכור שהפרטים נובעים מגודל חיי הנשואין, מחמת שחיי הנשואין הם חיים שיש בהם ערך עצום ושלמות נפלאה. על כן דרוש שהיחסים הללו יהיו מושלמים מכל צדדיהם, ולא תהיה שום פגיעה בהם, אף שום ספק של פגיעה, שלא יהיה איזה קלקול ופגם, חלילה, במציאות השלמה והנפלאה הזו. על כן מתוך הדאגה לשלמות החופה והנישואין, בא הדקדוק בפרטי הפרטים בתכנון קביעת מועד הנישואין לבתולה, ומועד הנישואין לאלמנה. שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל גם מבחינת הזוהרות, פן יתברר שיש איזה קלקול הצריך להתברר מיד לאחר יום התקיימות החופה, שאולי יש בו חלילה עיוות בעצם קיום הנישואין. כל הפרטים ופרטי הפרטים, הדקדוקים והדרישות המרובות, כולם פועל יוצא מהגדולה הנפלאה של חיי הנישואין.

ריבוננו של עולם הוא הדוד וכנסת ישראל היא הכלה. אני לדודי ודודי לי, דודי לי ואני לו. הבעל הוא הקב"ה וכנסת ישראל הרעיה. הסדר הנכון והבריא של האדם הוא חייו כזוג. עם כל מעלתו של האיש, ללא אשה הוא איננו שלם, הוא איננו יכול ליצור חיים, והוא איננו יכול להמשיך את חייו שלו אל הדורות הבאים. כל המציאות של המשכיות הדורות ושל נצחיות האדם מבוססת על השלמות של האיש והאשה בהיותם יחד. הקב"ה עשה לאדם עזר כנגדו, והעזר כנגדו בא ממנו בעצמו - "והתקין לו ממנו בנין עדי עד". האדם הוא דוגמא של מעלה, "בצלם אלוקים עשה את האדם", וכך כביכול בחר הקב"ה בכנסת ישראל, שתהיה לו עזר כנגדו, להיות שותפה איתו לקיומו של עולם. חכמינו אמרו לנו, שהשומר שבת ומקדשה באמירת "ויכולו" נעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית. כלומר האדם בקיומו את רצון השם, בשמירתו את השבת, את המצוות, את התורה, הוא נעשה שותף לקב"ה. שלושה שותפים ביצירתו של אדם. ישנה גם שותפות בקיומו של עולם, והאדם מישראל, כנסת ישראל, היא כביכול העזר כנגדו של ריבוננו של עולם. כך הוא רצה, שבאופן כזה יתקיים העולם. והקשר בין הדוד ובין הרעיה הוא קשר של התחברות, של אהבה, הדוד מחזר אחריה, ואומר לה: "הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים... איתי מלבנון כלה איתי מלבנון תבואי... לבבתיני אחותי כלה... קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי!". כמובן, גם הכלה נמשכת אל

הדוד, ואמרת: "דודי צח ואדום דגול מרבבה"², "משכני אחר כך גרוצה, הביאני המלך חדריו, נגילה ונשמחה בכך"³.

כנסת ישראל נקראת כלה וגם נקראת אשה, מאורסה ונשואה - אלו שתי מדרגות. הארוסין זה קשר יותר תאורטי שיש בין האיש והאשה. הארוסה אסורה לכל העולם ועדין לא מותרת לבעלה "שאסר לנו את הארוסות". חיי הנשואין זה שלב חדש, שלב של שלמות, של "התיר לנו את הנשואות לנו". בנשואין מופיע הקשר החיובי, הדיבוק, ההתחברות המלאה של בני הזוג. בנשואין מתאחדים בני הזוג להיות אחד "על כן יעזוב איש את אביו ואמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד"⁴. בנישואין מתחילים חיי היצירה של הזוג, ומהם הם יוצרים? הם יוצרים כביכול את עצמם, בצלמם וכדמותם, הם ממשיכים את יצירתו של הקב"ה - הם בונים את עולמו. וכך גם הקשר של הקב"ה עם ישראל "ביום ההוא גאם ה' תקראי לי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי"⁵, רש"י מפרש תעבדני מאהבה ולא מיראה. ורבותינו במסכת כתובות⁶ פרשו ככלה בבית חמיה ולא בבית אביה. זאת אומרת ביום ההוא, לעתיד לבוא, זו שאיפה עתידה שהחיבור והקשר שבין הקב"ה לישראל יהפך לקשר של נשואין ולא רק של ארוסין, לא של בעלות לא אדנות לא כפיה, אלא קשר של אהבה, של דיבוק, של הדדיות.

מהדימוי הזה שכנסת ישראל משולה לאשה אפשר ללמוד כמה הלכתא רברבתא, כמו שהנשואין הם מאורע של שמחה, של התאחדות, של השתלמות, עושים שבעת ימי משתה ושבע ברכות, הברכות מגלות את עומק השמחה שמתחילים בה ביצירת האדם. כך צריך להיות כמובן הקשר והדבקות והיחסים כביכול שבין כנסת ישראל ובין רבונו של עולם. קשר של אהבה, קשר של דבקות של התיחדות עד שקודשא בריך הוא וישראל חד הוא.

גם הקשר שבין ישראל והתורה נמשל לקשר של בעל ואשה. "תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב"⁷ אל תקרי מורשה אלא מאורסה. גוי שלמד תורה חייב מיתה כאילו בא על נערה מאורסה. התורה שייכת לישראל, ורק לישראל. הגישה שצריכה להיות לתורה כמו הגישה לנישואין, כלה בלא ברכה אסורה לבעלה. גם לתורה צריכים לגשת מתוך ברכה, מתוך ברכה בתורה תחילה, מתוך דבקות, ברכה שמבטאת את הקשר שבין ישראל לתורה, ישראל ואורייתא חד הוא, וההתאחדות באמת נעשית ישראל ואורייתא חד עד שהתורה נעשית דיליה. וכשם שאדם שמתחתן וליבו כל עמו ואינו מקושר עם אשתו, התוצאות פגומות: בני שנואה, בני רוע לב, כך גם בתורה אם ההתחברות אל התורה מתוך שלמות של קשר, של אהבה, של שמחה ודבקות, אז התוצאות הם שלמות ונפלאות.

2. שיר השירים ה, י.

3. שיר השירים א, ד.

4. בראשית ב, כד.

5. הושע יב.

6. עא, ב.

7. דברים לג, ד.

8. ברכות נו, א.

ביבמות סג, ב "אמר רבא בא וראה כמה טובה אשה... דכתיב בה "מצא אישה מצא טוב"⁹, אם מדובר באה כמה טובה האשה שהכתוב משבחה, ואם הכוונה של הפסוק לתורה, כמה טובה האשה שהתורה נמסרה לה.

המסכת הזאת קרויה בפי חכמים "ש"ס קטן", כי באמת שלמות חיי הנשואין כוללים בתוכם את כל הופעות החיים. האדם הוא עולם קטן והעולם אדם גדול, הקשרים שבין בני הזוג כוללים בתוכם את כל הצדדים של כל החיים כולם. לכן עלינו להציב מטרה, להקיף את המסכת הזו בשלמות, לחדור לתוכה במקסימום שאפשר ולספוג מהמסכת זו את הגודל היותר גדול שאפשר, לעשות את המסכת הזאת להמסכת.